

**Бобиль Світлана Володимирівна Светлана Владимировна Бобыль
Svetlana Vladimirovna Bobyl**

**Особистісно зорієнтоване навчання під час вивчення
російської/української мови студентами-іноземцями**

**Личностно ориентированное обучение при изучении русского /
украинского языка студентами-иностранцами**

**Personal-oriented education while studying russian / ukrainian language
foreign students**

У статті розглядаються особливості формування ініюмовної компетенції за умов використання особистісно зорієнтованого навчання. Автор розглядає сутність формування концепції особистісно зорієнтованої освіти студентів-іноземців, аналізує основні методичні вектори вивчення РЯІ / УЯІ за допомогою особистісно зорієнтованого підходу, описує основні принципи його реалізації у процесі формування ініюмовної компетенції майбутнього інженера.

Ключові слова: особистісно зорієнтований підхід, диференціація знань, самоідентифікація, міжпредметні зв'язки.

В статье рассматриваются особенности формирования иноязычной компетенции при личностно ориентированном обучении. Автор анализирует сущность формирования концепции личностно ориентированного подхода при обучении студентов-иностранцев, основные методические векторы обучения русскому/украинскому языкам иностранных специалистов с помощью данного подхода, описывает основные принципы реализации данного подхода при формировании иноязычной компетенции будущего инженера.

Ключевые слова: личностно ориентированный подход, дифференциация знаний, межпредметные связи.

The article discusses the features of formation of foreign language competence using individually oriented approach. The author examines the nature of the formation of the concept of personality-oriented education of foreign students, analyzes the main vectors of methodical study of the Russian / Ukrainian as a foreign language with this approach, describes the basic principles for the implementation of this approach during fformirovaniya foreign language competence of the future engineer.

Keywords: personality-oriented approach, the differentiation of knowledge, interdisciplinary communication.

Зміни, що відбулися у всіх сферах соціального життя, пред'являють нові вимоги до освітнього процесу: сучасний фахівець повинен бути не тільки кваліфікованим працівником певного рівня та профілю, конкурентоспроможним, компетентним, орієнтованим на суміжні галузі спеціалістом, але й самостійною, готовою до прийняття рішень в ситуації альтернативного вибору, здатною до ефективної роботи та адаптації до надзвичайних ситуацій особистістю. Визнання необхідності урахування потреб і індивідуально-психологічних здібностей особистості відбулося в актуалізації методу особистісно зорієнтованого підходу (надалі ОЗП).

Мета статті – розглянути можливості реалізації основ особистісно зорієнтованого навчання у ракурсі вивчення іноземної мови у вишах, виділити найбільш актуальні прийоми, форми та засоби його використання, визначити шляхи залучення викладачів до вживання сучасних педагогічних технологій у власній практиці викладання ІМ.

Аналіз сучасної методичної літератури з теми [1, 2] свідчить, що цей аспект представлено у працях О. Запорожця, О. Леонтьєва, В. Мухіної, А. Люблинської (теоретико-методологічна основа), Я. Коломийського, О. Петровського, І. Голованова, В. Данильчук, В. Загвязинського (концептуальні положення), Ш. Амонашвілі, Є. Бондаревської, В. Караковського, В. Сурикова, І. Якиманської (методологічний рівень аналізу) тощо, але тільки останнім часом актуалізувалися дослідження проблеми створення та керування педагогічними системами, що забезпечують використання ОЗП у вищих навчальних закладах [3,4].

Педагогічні технології вивчення російської/української мови як іноземної в аспекті ОЗП характеризуються такими чинниками, як системність, повторюваність, спрямованість на результат, рефлексивність і адаптація. У контексті викладання цих дисциплін – це навчання у співпраці викладача і студента з використанням технологій розвиваючого, кооперативного, інтерактивного й проблемного навчання.

Продуктивності навчального процесу при використанні ОЗП сприяють:

- діагностування, використання, «окультурення» індивідуального особистісного життєвого досвіду студента (попередня освітня система, рівень знань, національні і культурологічні особливості), що дозволяють враховувати і розвивати вихідну стратегічну компетенцію іноземних фахівців, які починають вивчати мову;

- максимальна допомога в самовизначенні та самореалізації, а не у нав'язуванні значущості культурних і релігійних цінностей країни навчання; не переорієнтація мети навчання – з оволодіння професією на опанування мови заради самої мови;

- оптимістичний підхід до особистості, прагнення враховувати перспективи розвитку її особистісного потенціалу та вміння максимально стимулювати цей розвиток;

- формування у студентів культури життєдіяльності в країні, мова якої вивчається, здатності до самореалізації в незнайомому соціальному оточенні, культурної ідентифікації, індивідуалізації; стимулювання саморозвитку, самоосвіти, самовираження. [4 с.43].

До дидактичної складової навчального процесу висуваються такі вимоги: 1) диференціація та індивідуалізація складності та лексичної надмірності навчального матеріалу, який повинен спиратися на життєвий досвід іноземного студента, бути корисним при формуванні його культурологічного досвіду; 2) пропонуємий матеріал повинен бути спрямований не тільки на розширення обсягу знань, структурування, інтегрування, узагальнення предметного змісту, але й максимально адаптований до мовних можливостей студента; 3) під час навчання необхідний облік та виявлення співвідношення об'єктного досвіду іноземного студента зі змістом дисциплін, що вивчаються; 4) можливість вибору студентом змісту, виду, форми виконання завдань тощо.

В контексті вивчення російської/української мови як іноземної індивідуальні розбіжності проявляються вже на початковому етапі, тому вже перші заняття організовуються таким чином, щоб однаковою мірою були

завантажені ті студенти, що легко сприймають матеріал, і ті, хто потребують допомоги. Тому, разом з алфавітом представлено диференційовані додаткові матеріали з таблицями складів, інтонаційними конструкціями, скоромовками, додатковими текстами тощо. Студентам пропонується виконання індивідуальних завдань, адекватних їх можливостям і здібностям, що сприяє виробленню навичок самостійної роботи і підвищенню навчальної мотивації всіх членів групи: кращі вдосконалюють свої вміння і навички, а ті, хто насилу сприймають матеріал, розуміють важливість отриманих знань та умінь, вчаться слухати і відповідати на запитання з пройденого матеріалу. При цьому студент має можливість вибору: це він може виконати самостійно, а реалізація іншого завдання можлива за умови допомоги.

На заняттях з використанням ОЗП завдання виконуються поетапно — починають з I рівня, потім переходять до наступного. При цьому викладач консультує, допомагає, роз'яснює. Студенти, які виконали завдання III рівня, стають консультантами і підключаються до роботи з відстаючими.

Як показують спостереження, не відразу всі студенти виявляють зацікавленість до нового, включаються в активну пізнавальну роботу. Деяким з них потрібна індивідуальна допомога для осмислення того, що вони вже знають і що повинні опанувати, наскільки важливий і потрібний новий матеріал. У подібних випадках завдання викладача — узгодити різний досвід студентів і скорегувати розбіжності, що виникають, визначити пізнавальну стратегію частини групи, що має ускладнення в процесі навчання.

Для підвищення автономності членів групи, їм пропонується використовувати власні стратегії пізнання, надається свобода вибору завдань та використання системи самооцінюючих тестів. Контроль за рівнем освоєння матеріалу проводиться за допомогою контрольних робіт, або тестування. При цьому негативна оцінка не виставляється, а проводиться додаткова консультація і студент отримує аналогічне завдання, але з іншими вихідними.

ОЗП пред'являє високі вимоги до відбору змісту навчання і його методичної організації. При наповненні іншомовного змісту навчання важливо підбирати матеріал (автентичні тексти, теми для обговорення, актуальний аудіовізуальний матеріал тощо), який дозволяє підтримувати в ході заняття високий рівень мотивації, апелює до особистого досвіду

При використанні ОЗП викладач надає можливість вибору виду роботи. Наприклад, при навчальному читанні тексту можна, враховуючи особистісні здібності, пропонувати студентам виконання посильних функцій: одному – читати текст, іншому – позначати незнайомі слова, третьому – шукати їх значення в словнику, четвертому – переводити речення тощо. Така робота готує до реальної комунікації – обміну інформацією з іншими членами групи, або іншими групами, що читали інші тексти, до формулювання оціночних суджень з приводу прочитаного і почутого від інших. Функції учасників групи можуть змінюватися, так само, як і її склад.

У рамках особистісно зорієнтованих технологій доцільно застосовувати групові, ігрові форми навчання та метод проектів.

Наприклад, майбутнім інженерам-будівникам ми пропонуємо розробити проект нової висотної будівлі під гаслом «Нові будівельні рішення у місті Дніпропетровську». Спочатку студенти збирають, систематизують, аналізують інформацію про місце розташування нової будівлі, нові будівельні матеріали, напрямки сучасних архітектурних рішень, прилеглу інфраструктуру тощо. На наступному етапі готують виступи з використанням наочної інформації. Результати такої діяльності представлено у вигляді доповіді з подальшою дискусією, коли група проектантів виконує єдине завдання, використовуючи підготовані зразки проектів, портфоліо, відеоматеріали, буклети та інші додаткові матеріали, доводить, що проект максимально відповідає вимогам замовників і будівельним нормам, має сучасний дизайн, його кошторис обґрунтований... Групи замовників поділена на «незадоволених», які переконують, що витрати кошторису зросли, що на будівельних матеріалах можна зекономити тощо, на

«задоволених», що висувують на перше місце зручне розташування будинку, сучасний дизайн, інфраструктуру і «невпевнених», які або підтримують якісь пропозиції частково, або намагаються довести, що врахування пропозицій всіх зацікавлених осіб призведе до удосконалення проекту, ведуть активну дискусію, відстоюючи свою правоту. Оскільки за умовами гри її учасники майже незнайомі, то вони мають дотримуватися норм ділового етикету, бути толерантними, доброзичливими, виважено аргументувати свої пропозиції, прислухатися до думок колег і вміти захищати свої позиції.

Таким чином реалізація ОЗП у процесі викладання російської/української як іноземної у вищому навчальному закладі сприяє формуванню та розвитку іншомовної комунікативної компетенції, яка передбачає здатність користуватися мовою як засобом спілкування і виступати в якості суб'єкта спілкування в «чужому» середовищі; підвищенню мотивації до вивчення мови; надає можливість студентам-іноземцям використовувати отримані знання в практичних ситуаціях; створює передумови для удосконалення та більш глибокого вивчення ІМ; розширює індивідуальний лінгвістичний тезаурус студентів.

Література

1.Алексеев Н.А. Личностно-ориентированное обучение в школе / Н.А. Алексеев.— Ростов н /Д: Феникс, 2006.-332с.

2.Бабічева М.Г., Степенко О.Г. Інтерактивні методи роботи в умовах комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови. /Бабічева М.Г., Степенко О.Г. // Наукові записки кафедри педагогіки Вип. XXXVIII Ч. I Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна— Х.: 2012 С.17-22

3.Бобиль С.В. Реалізація особистісно зорієнтованого підходу у процесі викладання РЯІ/УЯІ у вищому навчальному закладі./ С.В. Бобиль//Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна».— Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2014. С.256-268.

4. Бондаренко В., Бондаренко Л. Особистісно орієнтований підхід до навчання російської/ української мови як іноземної. В.Бондаренко , Л Бондаренко// Русский язык за пределами России: лингвистический и социально-педагогический аспекты преподавания и изучения в Украине и в других странах./ Материалы VII международной научно-практической конференции. Вып. 7– X.: 2012 С.17-22